



Dabas aizsardzības pārvalde

Baznīcas iela 7, Sigulda, LV-2150, tālr. 67509545, e-pasts pasts@daba.gov.lv, www.daba.gov.lv

Siguldā

27.03.2024. Nr. 4.9/1853/2024-N

Uz 12.02.2024. Nr.1-10/R-24/24

Vides pārraudzības valsts birojam
Nosūtīšanai e-adresē

Akciju sabiedrība
“Siguldas Būvmeistars”
Reģ.nr. 40003047821
info@buvmeistars.lv

*Par ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojuma
sabiedrisko apspriešanu
dolomīta ieguves darbu paplašināšanai
dolomīta atradnē “Tūrkalne” Ropažu novadā*

Dabas aizsardzības pārvalde (turpmāk – Pārvalde) 2024. gada 12.februārī ir saņēmusi Akciju sabiedrības “Siguldas Būvmeistars” vēstuli par ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojuma sabiedrisko apspriešanu dolomīta ieguves darbu paplašināšanai dolomīta atradnē “Tūrkalne” Ropažu novadā (turpmāk – Paredzētā darbība). Pārvalde ir iepazinusies ar Ziņojumu un tā pielikumiem un sniedz sekojošu viedokli.

1. Ziņojuma nodaļā “8.1. Paredzētās darbības iespējamie limitējošie faktori” (90.lpp.) norādīts: “*Paredzētajai darbībai nav juridisku limitējošo faktoru*”. Pārvalde lūdz šo apgalvojumu precizēt. Ziņojumam pievienotajā sugu un biotopu eksperta atzinuma (4.pielikums) sākumā norādīta atsauce uz 2010.gada 16.marta Ministru kabineta noteikumu Nr.264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr.264) 16.5.punktu – dabas lieguma teritorijā aizliegts “nosusināt purvus, mežaudzes slapjās minerālaugsnes un slapjās kūdras augsnes”¹. Tomēr tālāk eksperta atzinumā un Ziņojumā nav analizēts un norādīts, ka Paredzētās darbības īstenošanas izraisītās hidroloģiskā režīma pārmaiņas dabas lieguma “Lielie Kangari” teritorijā ir pretrunā ar normatīvajos aktos norādīto.

Iepazīstoties ar Ziņojuma 9.pielikumā esošo atzinumu par hidroģeoloģisko izmaiņu prognozi, redzams, ka arī īstenojot Paredzēto darbību pa etapiem un ievērojot ietekmi mazinošus pasākumus, hidroloģiskā režīma pārmaiņas iesniegsies dabas lieguma teritorijā un gruntsūdens līmeņa pārmaiņas ietekmēs purvu un slapjās mežaudzes, un attiecīgi – arī tajās sastopamās īpaši aizsargājamās augu sugas, kas saistītas ar

¹ <https://likumi.lv/ta/id/207283-ipasi-aizsargajamo-dabas-teritoriju-visparejie-aizsardzibas-un-izmantosanas-noteikumi>

mitriem/slapjiem apstākļiem.

Norādām, ka Noteikumi nr.264 nosaka, ka dabas liegumā aizliegts nosusināt “purvus, mežaudzes slapjās minerālaugsnēs un slapjās kūdras augsnēs”, kas nozīmē, ka dabas lieguma teritorijā esošajām mežaudzēm (slapjie vēri, slapjie damakšņi, niedrāji u.c.) nav jāatbilst ES nozīmes meža biotopiem, lai to nosusināšana būtu aizliegta.

Nemot vērā, ka dabas lieguma teritorijā nav veikta meliorācijas sistēmas pārbūve, arī vēsturiski susinātajās mežaudzēs (kūdreņos) dabas lieguma teritorijā (lieguma D daļā, kurai pieguļ Paredzētās darbības vieta), atjaunojas hidroloģiskais režīms, veidojas pārplūstošas, purvainas ieplakas, kas no dabas aizsardzības viedokļa ir pozitīvi vērtējams.

Tāpat Pārvalde norāda:

- a) DDPS “Ozols” fiksētās īpaši aizsargājamo sugu atradnes (sūnas, ķērpji, sēnes, vaskulārie augi) dabas lieguma D daļā (Paredzētās darbības ietekmētajā teritorijā) neaptver teritorijas pietiekamu izpēti atbilstoši aktuālajiem apstākļiem. 2021.gada 21.jūnijā un 2.jūlijā Pārvaldes sugu un biotopu eksperte veica operatīvu teritorijas apskati, lai iegūtu priekšstatu par dabas lieguma D daļā esošajiem apstākļiem. Tika secināts, ka šajā dabas lieguma daļā ir sastopama virkne īpaši aizsargājamo sugu, kas saistītas ar mitriem/slapjiem apstākļiem, tādas kā sirdsveida divlape *Listera cordata*, jomainā rikardija *Riccardia chamaedryfolia*, smaržīgā zemessomenīte *Geocalyx graveolens*, kailā apaļlape *Odontoschisma denudatum*, melnējošā cietpore *Rigidoporus crocatus* u.c. Ziņojuma 4.pielikumā esošajā sugu un biotopu eksperta atzinumā analīze par ietekmi uz dabas lieguma dabas vērtībām balstās faktiski tikai uz DDPS “Ozols” fiksētajiem datiem;
 - b) dabas lieguma D daļā pieguļošie 640.kvartāla 13., 15. un 16.nogabali ir ap 140 g.v. mežaudzes, kas veido vienotus biotopa poligonus (DDPS “Ozols” ID 352276 un 352273) ar dabas lieguma teritorijā esošajām mežaudzēm. Šī teritorija un dabas liegums no dabas aizsardzības viedokļa ir skatāmi kā nedalāma vienība. Pārvaldes skatījumā 640.kvartāla 13., 15. un 16.nogabalos nodrošināma veco mežaudžu un tajās sastopamo īpaši aizsargājamo sugu aizsardzība, līdz ar to ar paredzēto darbību nevajadzētu ietekmēt šīs mežaudzes.
2. Par ietekmi uz dabas lieguma teritorijā esošajiem purvu biotopiem

Ziņojuma 9.pielikuma 57.lpp. ir teikts, ka “*ūdens līmeņu izmaiņu ietekme augstā purva apakšā ne sevišķi ietekmē procesus purva augšpusē, tā attīstībai nepieciešamais ūdens pamatā tiek saņemts ar nokrišņiem*”. Nemot vērā, ka purvs atrodas dabas lieguma teritorijā (kur aizliegta purvu nosusināšana) Pārvalde nepiekrīt, ka šādā situācijā ir pietiekams Ziņojumā norādītais: “*ne sevišķi ietekmē procesus purva augšpusē*”.

Jautājumā par to, ka sūnu purva hidroloģiskais režīms nav atkarīgs no barošanās ar gruntsūdeņiem, norādām, ka, lai gan sūnu puvi barojas ar lietussūdeņiem, tomēr arī tos negatīvi ietekmē susināšana (gruntsūdens līmeņa pazemināšana). Nosacīti purvus var

iedalīt divās grupās: biotopi, kuri ir atkarīgi no pazemes ūdeņiem (ES nozīmes biotopu kodi: 7140, 7160, 7210, 7220*, 7230) un biotopi, kuriem būtiska loma ir arī nokrišņiem (ES nozīmes biotopu kodi: 7110*, 7120). Pēdējiem augi barības vielas saņem ar nokrišņiem (augi kūdras īpašību dēļ nevar barības vielas saņemt no gruntsūdeņiem, jo barības vielas nav augiem pieejamā formā), taču ekosistēmas pastāvēšanai būtiska loma ir gruntsūdeņiem. Pazemināts gruntsūdeņu līmenis var paātrināt kūdras sadalīšanās procesu aerobos apstākļos, izraisot pastiprinātu purva aizaugšanu un izšķīdušā organiskā oglekļa pastiprinātu veidošanos un zudumus (apriti)². Gruntsūdens līmenim ilgstoši esot zem normas par 30 – 40 cm, notiek akrotelma (aktīvā kūdras slāņa) degradēšanās, tas pamazām pārveidojoties par haplotelmu³, kas nozīmē pakāpenisku sfagnu izzušanu un kūdras veidošanās pārtraukšanu, kūdras sablīvēšanos, purvs aizaug. Sūnu purvā optimāls ūdens līmenis ir tad, kad kūdras slānis ir piesātināts ar ūdeni un ūdens līmenis mitrajās sezonās sasniedz kūdras virsu.⁴

2022.gadā publicētajā pētījumā “*Groundwater dependent ecosystems: conceptual understanding, threats, and mitigation possibilities*”⁵ 41.lpp. norādīts, ka ne vienmēr pārejas un augsto purvu kūdras slānis ir izolēts no gruntsūdens nesējslāņa, kurš satur ūdeni vāji caurlaidīgus iežus.⁶

Tāpat Pārvalde norāda, ka par dolomīta karjeru ietekmi uz Lielajiem Kangariem ir norādīts projekta “Joint management of groundwater dependent ecosystems in

² Lode E, Küttim M, Kiivit I.-K. Mires and Peat, Volume 19 (2017), Article 15, 1–21, <http://www.mires-and-peat.net/>, ISSN 1819-754X © 2017 International Mire Conservation Group and International Peatland Society, DOI: 10.19189/MaP.2016.OMB.255

³ Lindsay R., Birnie R, Clough J., 2014. Impacts of Artificial Drainage on Peatlands/ IUCN UK Committee Peatland Programme Briefing Note Complete set 1 – 10, 16.-23., ucn-uk-peatlandprogramme.org/sites/www.iucn-uk-peatlandprogramme.org/files/1-10%20Peatland%20Briefings%20-%205th%20November%202014.pdf.

⁴ Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā.4.sējums. Purvi, avoti un avoksnāji.
<https://www.daba.gov.lv/lv/media/4845/download?attachment>

⁵ Priede A., Strazdiņa L. (eds.) 2022. Groundwater dependent ecosystems: conceptual understanding, threats, and mitigation possibilities. Nature Conservation Agency, Latvia, Sigulda.
<https://www.daba.gov.lv/lv/media/15541/download?attachment>

⁶ Raised bogs covering large areas are often actually complexes of various habitats that include typical ombrotrophic (rain-fed) bog, bog pools, bog woodlands, and lagg zone in the marginal area. Laggs, though part of raised bog, have different feeding regimes and, in fact, are GDTEs. However, in raised bogs and transition mires the peat layer is not always fully isolated from the GW aquifer by impermeable layers. In such cases, dropping of GW table causes dropping of the mire water table. Although these ecosystem types are not directly dependent on GW, lowering of GW table due to some reasons (water extraction, mining) can cause deterioration of raised bogs and transition mires, as it has already been detected in Northeastern Estonia in the vicinity of oil-shale mines (Marandi et al. 2013).

transboundary Gauja-Koiva river basin (GroundEco)” ziņojumā⁷ (57.lpp., 4.4.4. *Monitoring of GDTEs in Estonia and Latvia*”), kur teikts: “nav izveidots monitoringa tīkls, kur tiek monitorēta mijiedarbība starp gruntsūdeņiem un virszemes ūdeņiem.”

Vēršam arī uzmanību uz Igaunijā veiktiem pētījumiem. Modelējot pazemes ūdens līmeņa pazemināšanas ietekmi ZA Igaunijā, pētnieki secina, ka liela loma ir zem purva iegulošo iežu filtrācijas koeficientam (*vertical hydraulic conductivity*), kam ir izšķiroša nozīme tajā, kā pazemes ūdens līmeņa pazemināšana ietekmē purvu. Autori norāda, ka vietās, kur purvs veidojies uz mālainiem kvartāra nogulumiem, karjeru ūdens atsūkšanās parasti nerada būtisku ietekmi uz purva ekosistēmu. Tomēr ZA Igaunijas purvu gadījumā ir notikušas būtiskas nelabvēlīgas pārmaiņas purvu veģetācijā, kas norāda uz negatīvām pārmaiņām ekosistēmā kopumā.⁸

Nemot vērā augstākminēto, Ziņojuma 9.pielikumā esošajā modelī pietrūkst iespējamās (ticamās) depresijas piltuves kopsakarības ar augstā purva ūdens līmeni zonā, kas barojas ar nokrišņiem un teorētiski nav vai ir maz atkarīga no pazemes ūdeņiem, t.i. svarīgi ir zināt, pie kāda pazemes ūdens līmeņa pazeminājuma zem kūdras tomēr parādās augstā purva atkarība no pazemes ūdeņiem.

Tāpat nav norādīts, kā depresijas piltuve ietekmēs Kangaru ezeru. Ezerā ūdens līmeni pagātnē jau ir negatīvi ietekmējusi meliorācija (grāvji), tātad būtībā paredzamā dolomīta ieguves ietekme attiecībā uz ES nozīmes biotopiem un to raksturojošo sugu kopumu vismaz purva DR daļā būtu jāvērtē kā kumulatīva, lai arī ietekme notikusi/notiks dažādos laikos. Ja ietekmes nav, tad ir pārliecinoši jāpierāda, ka šīs ietekme nesummējas un tām nav savstarpējas saistības.

Vēl viens no aspektiem, kas modelī nav ietverts – pazemes ūdens līmeņa pazemināšanas ietekme kopsakarībā ar klimata pārmaiņām. Šobrīd ir atrodamas dažādas publikācijas par to, ka arvien biežāki kļūst sausuma ekstrēmi pavasara-vasaras sezonā, kas nelabvēlīgi ietekmē augstos purvus. Tas nozīmē, ka pazemes ūdens līmeņa pazemināšana varētu šo ietekmi būtiski palielināt (abu ietekmju kombinācija). Tāpēc šāda aspekta izvērtējums ir būtisks.

3. Papildus komentāri par ietekmi uz dabas liegumu “Lielie Kangari”

Ziņojumā ietekmei uz Natura 2000 teritoriju dabas liegumu “Lielie Kangari” ir jābūt novērtētai atbilstoši Ministru kabineta 2011. gada 19. aprīļa noteikumu Nr. 300 “Kārtība,

⁷ Interreg Estonia-Latvia project No. Est-Lat62 “Joint management of groundwater dependent ecosystems in transboundary Gauja-Koiva river basin (GroundEco)” FINAL REPORT:
https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Par_centru/ES_projekti/GroundEco/GroundEco_final_report.pdf

⁸ *Marandi A., Karro E., Polikarpus M., Jõeleht A., Kohv M., Hang R., Hiimaa H. 2013. Simulation of the hydrogeologic effects of oil-shale mining on the neighbouring wetland water balance: case study in north-eastern Estonia. Hydrogeology Journal 21: 1581–1591, DOI 10.1007/s10040-013-1032-x,
https://www.researchgate.net/publication/258160935_Simulation_of_the_hydrogeologic_effects_of_oil-shale_mining_on_the_neighbouring_wetland_water_balance_Case_study_in_north-eastern_Estonia

kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000)” iekļautajām prasībām. Vēršam uzmanību, ka tas ir norādīts Vides pārraudzības valsts biroja 31.03.2021. izsniegtajā programmā Nr. 5-03/3 ietekmes uz vidi novērtējumam dolomīta ieguves darbu paplašināšana dolomīta atradnē “Tūrkalne”: “3.3. *Nemot vērā, ka Paredzētās darbības tiešā tuvumā (blakus) atrodas Natura 2000 teritorija, ietekmes uz šo teritoriju jāvērtē saskaņā ar Novērtējuma likuma 4.1 pantu. Minētais pants nosaka, ka ietekmes uz Natura 2000 teritorijām novērtē saskaņā ar atsevišķi noteiktu kārtību un, ja paredzētajai darbībai veic IVN, tad novērtējuma ziņojums par ietekmi uz Natura 2000 teritoriju iekļaujams IVN ziņojumā (atsevišķā nodaļā vai nodaļās). Kārtību, kādā novērtējama ietekme uz Natura 2000 teritorijām, nosaka Ministru kabineta 2011. gada 19. aprīļa noteikumi Nr. 300 “Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000)” (turpmāk – Noteikumi Nr. 300).”*

Vēršam uzmanību, ka “Natura 2000 teritoriju nacionālajā aizsardzības un apsaimniekošanas programmā 2018-2030”⁹ dabas liegumam “Lielie Kangari” norādīta primāra apsaimniekošanas un aizsardzības prioritāte: **“Hidroloģiskā režīma atjaunošana un pārmitrajiem biotopiem optimāla režīma uzturēšana.”**

Pārvalde arī norāda, ka atbilstoši likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”¹⁰ 43.pantam, Paredzētajai darbībai vai plānošanas dokumentam, kas var būtiski ietekmēt Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000), veic ietekmes uz vidi novērtējumu. Paredzēto darbību atļauj veikt vai plānošanas dokumentu īstenot, ja tas negatīvi neietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (Natura 2000) ekoloģiskās funkcijas, integritāti un nav pretrunā ar tās izveidošanas un aizsardzības mērķiem. Savukārt minētā likuma 43.7 pants nosaka, ka ja Eiropas nozīmes aizsargājamā dabas teritorijā (Natura 2000) ir sastopamas Sugu un biotopu aizsardzības likumam pakārtotajā normatīvajā aktā noteiktās Latvijā sastopamās Eiropas Savienības prioritārās sugas vai biotopi, paredzēto darbību atļauj veikt vai plānošanas dokumentu īstenot tikai tādos gadījumos, kad tas ir vienīgais risinājums un nepieciešams sabiedrības veselības aizsardzības, sabiedrības drošības vai vides aizsardzības interesēs.

Nemot vērā augstākminēto un Ievērojot Vides aizsardzības likumā¹¹ definēto piesardzības principu (“*ir pieļaujams ierobežot vai aizliegt darbību vai pasākumu, kurš var ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, bet kura ietekme nav pietiekami izvērtēta vai zinātniski pierādīta, ja aizliegums ir samērīgs līdzeklis, lai nodrošinātu vides vai cilvēku veselības aizsardzību*”), Pārvalde secina, ka Paredzētā darbība ir īstenojama tikai tādā gadījumā, ja

⁹ <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1640/download?attachment>

¹⁰ <https://likumi.lv/ta/id/59994-par-ipasi-aizsargajamam-dabas-teritorijam>

¹¹ <https://likumi.lv/ta/id/147917-vides-aizsardzibas-likums>

hidroloģiskā režīma pārmaiņas neskar slapjās mežaudzes un purvu dabas liegumā "Lielie Kangari".

T.i., secināms, ka karjera izstrāde, iespējams, būtu pieļaujama 2. un 5. iecirknī, īstenojot šīs darbības pa etapiem un, ja nepieciešams, ievērojot ietekmi mazinošus pasākumus, bet tikai pie nosacījuma, ka arī kumulatīvo ietekmju (kopsakarā ar citiem karjeriem, it īpaši blakus esošās "Lejasnoras") izveidojusies kumulatīvā depresijas piltuve neietekmē slapjās mežaudzes un purvu teritorijas dabas liegumā "Lielie Kangari". Bet lai par to pārliecinātos, pilnveidojams hidroloģiskais vērtējums.

Ar cieņu

Dabas aizsardzības departamenta direktore

G. Strobe

I. Kuze 25441620
ilze.kuze@daba.gov.lv

A. Namatēva 29214170
anita.namateva@daba.gov.lv

E. Zvejniece 26324329
evija.zvejniece@daba.gov.lv

DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKU PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU